

ՀԻՆԵՐՈՒՄԻ ՏԱՐԻ

ՄԵՆԿ

Տարեկան գինը 5 րուբլ, կէս տարեկանը 3 րուբլ:

Քիթիլուում գրվում են խմբագրատանը, պ. Կատարեանի և Արարիկանի խանութում:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի

Трудовое. Редакция «Менк»

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս. Աւետարանի թարգմանութիւնը.— Եւրոպայի և Ամերիկայի ազգային պատահած ժողովրդական առիթով, Նամակ խմբագրիչ: Նամակ կարիք: Նամակ Գանձակից: Ներքին լուրեր:— Արտաքին տեսութիւն: Սերբիա: Քիթիլուում: Ֆրանսիա: Սպանիա: Բելգիա: Նամակ Կ. Պոլսից: Նամակ Գերմանիայից:— Սառն լուրեր:— Յայտարարութիւններ:— Բանասիրական: Հին և նոր լեզու:

Նորին Բարձրութիւն Հերցոգ Գեորգ Մեկ-ԼԵՆԻՆԻՐԳ-ՍՏԲԵՒՅՅ յունիսի 8-ին, ժամը 5 1/2 վախճանվեցաւ Կամեննո-Օստրովսկի պալատում:

Ս. ԱՆԵՏԱՐԱՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ընթերցողը կը կարդայ «Մշակի» ներկայ համարի ներքին լուրերում, որ վաղցին թարգմանեցին և տպագրեցին իրանց աշխարհաբար լեզուով աւետարանը, այն ինչ մենք, հայերս, պարծենալով թէ ունենք մի ազատ և ժողովրդական եկեղեցի, ամենամեծ արգիլքների ենք պատահում որ իրաւունք ստանանք ֆրիստաի խօսքը մեր մայրենի, խօսեցած, կենդանի լեզուով տպագրելու և կարդալու....

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԼԵՋՈՒՆ

Ամեն երկրում, ամեն հասարակութեան մէջ, աշխարհի որ կողմն էլ գնաց՝ խօսքն կը պատահէ տեղական, սեփական լեզուին: Ամեն երկրում, ամեն ժողովրդի մէջ, երկրագնդի որ ծայրին էլ հասնէ խօսքն կը լսէք այդտեղի յատուկ լեզուի հնչիւնը:

Ֆրանսիական ժողովուրդը՝ ֆրանսերէն լեզուով է խօսում, գերմանական ազգը՝ գերմաներէն լեզուով է խօսում, իտալականը՝ իտալերէն, և այլն: Իւրաքանչիւր ժողովուրդ, իւրաքանչիւր ազգ ունի իր սեպական, յատուկ լեզուն:

Մի լեզու առանց ժողովրդի, մի լեզու առանց ազգութեան, առանց երկրի անկարելի, բնութեան մէջ անհնարելի մի բան է: Իւրաքանչիւր ազգութիւն իր լեզուի տէրն է, իր լեզուի հեղինակն է: Դա է զարգացումը իր լեզուն, դա է հնարումը լեզուի նոր կանոններ, բառեր, խօսքեր, իր մտքի, ուղեղի զարգացման համեմատ զարգաւածներ, ձևեր: Մի խօսքով դա է ստեղծում, դա է կենսւոյ տալիս այն բանին, որ բնական հետեանք է մարդու ֆիզիոլոգիական կազմուածքի:

Այժմեան լեզուաբանական գիտութիւնը (linguistique) հիմնուած է ֆիզիոլոգիայի վրա, բնական (և ոչ թէ վերացական) գիտութեան մեթոդներով են որոյնքով լեզուի կազմակերպութեան, զարգացման, փոփոխութեան օրէնքները: Որ լեզու էլ վերցնէք իր բնական զարգացմանը նման է ուրիշ լեզուի: Ինչպէս և ամեն մարդու մարմնի կազմութիւնը նման է միւս մարդկանց կազմութեանը:

Շատ երկրներում երկու տեսակ լեզու կան՝ հին և նոր:

Հին լեզուն, հին ժողովրդի, դարերով մեզանից առաջ ապրող ազգութեան, հին քաղաքակրթութեան ծնունդն է: Դա ծառայում էր իր ժամանակին իր տիրուք: Գործնով այն ժամանակ գրում էին զարանով խօսում էին, զրանով խօսակցութեան զարաբերութիւններ կային: Դա էր մի բնական, կենսական գործիք բարձր, որոյնով, վսեմ կենդանու՝ մարդու զաղափարները, մտքերը, դատողութիւնները փոխանակելու: Գորան ծնել, զարգացել, աշխուհալել էր իր տէրը՝ ազգութիւնը: Այնքան դարեր, այնքան ժամանակների չըման-

Բաւական չէ որ այդ կերպով վաղցինքը ապացուցին, թէ մեզանից առաջադէմ են, բաւական չէ որ մեզ մնում է միայն նախնանքը նրանց այդ արած նշանաւոր քայլի համար,—բայց և յաւելով պէտք է խոստովանենք, որ մեր հոգեւորականութեան անհոգութեան պատճառով դէպի ժողովրդական բարոյական իրթութիւնը, այժմ, մինչև որ էջ միաճանախ իմաստունները թէ անդադար յետ են գցում իրանց թարգմանութեան գործը, թէ ուրիշներն էլ արգելում են այդ աշխատանքին ձեռք առլ,—վաղցինքը կը տարածեն իրանց խօսեցած լեզուով տպագրած աւետարանը ոչ թէ միայն վաղցինքի մէջ, բայց և հայերի մէջ, մանաւանդ վաղցինքի լեզուով խօսող Քիթիլի և Քուլթայի նահանգներում բնակող հայերի մէջ:

Մենք կրկնում ենք՝ աւետարանը ամբողջ կրթութեան, մայրենի լեզուի և ընթերցանաւորութեան տարածման ամենազօրեղ գործիչներն են: Ուրեմն այն հասկանալի լեզու, որով ամբողջ կը կարդայ, կըմտնի և կը սիրէ աւետարանը,—այն լեզուն էլ հետզհետէ կը դառնայ նրա մայրենի լեզուն: Եթէ չը շտապենք թարգմանել աւետարանը հասկանալի, կենդանի հայերէն լեզուով,—շատ հայերի համար կովկասում աւետարանի վա-

ցերէն թարգմանութեան շնորհով վրաց լեզուն կը դառնայ մայրենի լեզու: Ահա մեր հոգեւորականութեան խորին տգիտութեան հետեանքները....

Եթէ այժմ Ս. Եջմիածինը թարգմանէ էլ աւետարանը իր «Արարատ» ամսագրի լեզուով, այդ գիրքը դժուար թէ կարողանայ միջել վաղցինքի աւետարանի հետ, որովհետև չենք կարող չը խոստովանել թէ Վրաստանի հայ ժողովրդի համար վաղցինքը աւելի մատչելի է, քան թէ «Արարատ» պէս հայերէն անուանված աշխարհի աշխարհի երեսին երբեք չէ խօսել չէ խօսում և չի խօսի.... Իսկ կրթված հայի համար «Արարատ» լեզուն աւելի անհասկանալի է, քան թէ գրաբարն անգամ:

Ուրեմն միայն մէկ միջոց է մնում ճշմարիտ աւետարանի լոյսը մեր ժողովրդի մէջ տարածելու և մրցութիւն անել կարողանալու վրաց աշխարհաբար աւետարանին,—այն է թարգմանել աւետարանը ճշմարիտ կենդանի, գրական, արդեան կովկասեան աշխարհաբարով, որով մենք ամենքս խօսում ենք, ուսուցանում ենք, ուսնում ենք և գրում ենք..

Մենք այստեղ բերում ենք աւետարանից աշխարհաբար լեզուով թարգմանած մի փոքրիկ կտոր և հարցնում ենք մեր ընթերցող-

պատրաստ է նպատակը նորի կենսական զարգացմանը՝ փոխ տալով դորան գիտնական տերմիններ, հարկաւոր տարրեր, որոնք պակասում են, որոնց կարելի զգացվում է:

Բայց այսպէս չէ հասկացվում մի ազգութեան մէջ՝ ուր նոյնպէս երկու տեսակ լեզու կայ՝ հին և նոր: Այստեղ հինը պէտք է տիրապետէ, ինչպէս նորի վրա: Ժողովուրդը, դորանով խօսող ազգութիւնը ոչինչ նշանակութիւն, հեղինակութիւն չունի իր լեզուի վրա: Այդ նոր լեզուի թագաւորը հին լեզուն է: Գորա կենսւոյ ու մահը հին լեզուի ձեռքին է: Նոր լեզուի հիմունքները հին լեզուի մէջ պէտք է փնտռուեն: Այդ ազգութեան պատկանած երկու լեզուները չեն ենթարկվում ընդհանուր լեզուաբանական օրէնքներին: Գոքա մարդկութեան լեզուների յըմանից, բնութեան պայմաններից զուրա, առանձին պէտք է քննադատուեն: Այդ ազգութիւնը հայոց ազգութիւնն է, իսկ յիշեալ երկու լեզուները՝ մեր գրաբար և աշխարհաբար լեզուներն են:

Միայն մեզանում կը համարձակուեն համանման մտքեր յայտնել այնպիսի ինքնակոչ հայկաբաններ, որոնք ոչ մի տեսակ տարրական հասկացողութիւն չունենալով, սեղմած, նախապաշարուած ուղեղով դուրս են գալիս ասպարէզ կամեմալով քննադատել հայոց լեզուն: Միայն հայերի մէջ, ուր դեռ ևս չը կայ հասարակական, մտքակող կարծիք, կը համարձակուեն տգէտ մարդիկ դուրս գալ գրականական ասպարէզ երկխոսական դատողութեամբ և վիճիւններ կարգաւ հին ու նոր լեզուների վրա, անչափ անթիւ բառեր, խօսքեր, դարձուածներ փոխ առնել հին լեզուից նորի համար, և բոլորովին ուշադրութիւն չը դարձնել ժողովրդի հեղինակութեանը:

Այժ, միայն մեզանում համարձակվում են երեւալ այնպիսի մարդիկ, որոնք իրանց քէֆի համեմատ մշակում են լեզու, գրում են քերականութիւն, ստեղծում են լեզուի համար կանոններ, դարձնում են մի խօսք և սորա հետ այն միտքն են յայտնում, թէ հասարակութիւնը պիտի ընդունէ այդ մշակուած (?) լեզուն: Հասարակութիւնը, որ ոչ թէ լեզու ընդունող է, այլ լեզու տալի է:

Այո, միայն հայերի մօտ կարելի է յայտնել այն ողորմելի լեզուաբանական նախապաշարումները, թէ աշխարհաբար լեզուն մշակելով՝ մենք պէտք է հասնենք գրաբարին: Ինչպէս որ իտալական լեզուն մշակուելով պէտք է հասնի լատիներէնին: Ինչպէս ենք անմիջ յոգնում՝ մենք արդէն

ներին՝ արդեօք եթէ այդպէս թարգմանիլ ամբողջ աւետարանը, աւելի հեշտ չէին հասկանայ այդ սուրբ գիրքը, որ մինչև այժմ նրանց առաջ բողով ծածկած էր մնացել:

Ահա թարգմանութիւնը:

5. Եւ երբ որ աղօթք անես, կեղծաւորների պէս մի լինի. որովհետև նրանք սիրում են աղօթք անել ժողովարաններում և հրապարակներին անկենդանու, որ մարդկանց երեսն, ձգարխն եմ ասում ձեզ, որ այդ է միայն նրանց վարձքը:

6. Բայց դու երբ որ աղօթք անես, մտիւր սեռեակի, փակիւր քո դռները և ծածուկ աղօթք արա դէպի քո Հայրը, և Հայրդ որ ծածուկ էլ տեսնում է, քեզ յայտնապէս կը շնորհէ:

7. Եւ երբ աղօթք անէք, հեթանոսների պէս շատախօս մի լինէք, որովհետև նրանք կարծում են թէ իրանց շատ խօսելու համար են լսվում:

8. Ուրեմն նրանց նման մի լինէք, որովհետև ձեր Հայրը, դու իրանից մի բան չը խնդրած, գիտէ թէ ինչ պէտք է ձեզ:

9. Ուրեմն դուք այսպէս աղօթք արէք. Մեր Հայր որ երկնքումն ես, թող սուրբ լինի քո անունը:

10. Թող քայ քո թագաւորութիւնը, թող լինի քո կամքը, ինչպէս երկնքում, այնպէս էլ երկրի վրա:

11. Տնւր մեզ այսօր մեր ամենօրեայ հացը:

12. Եւ մեր պարտքերը ներիւր մեզ, ինչպէս և մենք ենք ներում մեր պարտականներին:

13. Եւ մի տանիւր մեզ դէպի փորձանքը, բայց աղափիւր մեզ չարից, որովհետև թագաւորութիւնը

ունենք մշակուած, հինգերորդ դարու հայոց լեզուն: Գործ դնենք այն, գրենք նորանով, ինչ հարկաւոր է մեզ աշխարհաբար, եթէ դարձեալ գրաբար պիտի դառնայ:

Այս երկխոսական միտքը, որ թագաւորում է Տաճկաստանի և մասամբ Ռուսաստանի հայերի ուսումնական (sic!) շրջաններում՝ այս անգամ դարձեալ կրկնեց Ձմեռնիայում հրատարակվող «Արարատ» Արարատեան» գրաբար աշխարհաբար հայոց խօսքը, անմարտելի լեզուով խօսող լրագիրը:

Այդ պարունակը չեն հասկանում, որ մենք ինչ լեզուով գրում ենք՝ այն լեզուով էլ խօսում ենք: Այդ պարունակը չեն ուզում հասկանալ, որ հայոց ազգութիւնը, հայ ժողովուրդը իր լեզուով իր բարբառներով պէտք է լինի բնական հիմքը աշխարհաբար լեզուի: Այդպիսի մարդիկ դեռ չեն հասկացել, որ գրաբարից անկանոն, անչափ կերպով փոխ առնելը կը խանգարէ միայն աշխարհաբար լեզուի կանոնաւոր զարգացմանը: Այդ մարդիկ դեռ չեն հասկացել, որ կովկասեան հայ աշխարհաբար լեզուն մշակուել է այսքան տարիների ընթացքում և մշակվում է, բայց ոչ թէ մնում է այնպէս, ինչպէս որ էր երեսուն տարի սորանից առաջ:

Ինչ զանազանութիւն էք դնում՝ ասացէք ինդրեմ, երեսուն տարի սորանից առաջ այստեղ Քիթիլուում հրատարակվող «Արարատ» լրագրի լեզուի և Տաճկաստանից հայերի համար հայկաբանութեան օրինակ համարվող «Ար. Արարատ» (տես թիւ 1041) այժմեան լեզուի մէջ: Ահա ձեզ քաղաքաներ երկուսից էլ:

«Եւ հաւատանեմ թէ զանկէց եղեալ Սուլթան «Ապտիւլ-Աղլին» որ ի սկզբան իւր ընտանեօք Թօփ «Գաբուլ» պալատը կը գտնուէր ընդ դիւնդարական «Նուրուդդին» 25 միլիոն լուա ունի եղբւր, յոբրոց հինգ միլիոն, և այլն...» Բոլոր գրուածները լրագրի այդպիսի ոճով են: Հիմայ մեր հին լրագրից՝ «Արարատ» միում Կ. Պօլսոյ զայս լուր ծածուցանեն: Ի 7 յուլիսի նախաբար Տարախար-«հիկ» գործոց ընկալաւ ի նախազահէն խորհրդաբանի... և այլն: Բոլոր գրուածները լրագրի այդպիսի ոճով են: (Տես «Արարատ» համար 33, 1847 տարուայ):

Եթէ հիմայ Տաճկաստանի հայ լրագրութեանը ասեն՝ որ երեսուն տարուայ մէջ իրանք ոչինչ առաջադիմութիւն չեն արել, ոչ մտքերի և ոչ լեզուի կողմից՝ դարձեալ չեն հաւատալ:

գործընթացն ու փառքը յաւիտեան քոնն է: Ամէն (Հետեւելով Մատթեոսին, գլ. 9.)

Արդեօք կարգաւորվ աւետարանը այդ կենդանի մայրենի լեզուով ընթերցողին առջև չէ բացվում մի նոր, բարձր, վեհամբար պարտական մինչև այժմ նրանից ծածկված մնացած աշխարհը...

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՂԱՂԱՐԻ ԱՅԳԻՆԵՐԻՆ ՊԱՏԱՀԱՍՆ ԴԺԲԱՂ. ԳԻՈՒՅԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Թէև մեր տեղական լրագրներում մի քանի հարեանցի տեղեկութիւններ երևեցան Ղըզ լարցոյ պատահած դժբաղդութեան մասին, բայց նորա չեն կարող ճշմարիտ պատկերացնել ընթերցողին առաջ այդ դժբաղդութեան իսկական չափը: Մորա համար հարկաւոր է առաջ բերել թուանշաններ, որք միայն կառող են պարզապէս ցոյց տալ ֆեոսի չափը և աստիճանը, որին ենթարկուեցան զվարցիք մի գիշերուայ ցորի պատճառաւ:

Այդ ֆեոսը միայն այգեւտերին ֆեոսը չէ, այլ և բերաւոր մշակ դասակարգին, որի ոչ միայն բարեկեցութիւնը, այլ նոյն իսկ գոյութիւնը կապուած էր այգիների գոյութեան հետ: Քանի որ կենդանի էին այգիները, կուշտ էր մշակը և ապահոված նորա ընտանիքը: Զբոսաւ այգիների պտուղը, դադարեց աշխատանքը, մշակը պէտք է բաղցի, կամ գաղթականութեան մէջ որոնի իւր ընտանիքին ապահովութիւնը: Ով գիտէ թէ ինչ է նշանակում աշխատանքի դադարելը, նա կը հասկանայ թէ ինչ վեճակի մէջ է գտնուում այժմ մշակը, զորած իւր օրական աշխատանքից:

Ղըզարը արդիւնաբերում էր իւրաքանչիւր տարի երկու միլիոն միլիոն խաղողի հեղուակ, որի ընտրի մասը, մինչև 800,000 մեդր, դառնում էր գինի և վաճառվում ներքին վաճառականներում կայսրութեան, որտեղից տարածվում էր ժողովրդի մէջ, դասական անուններ ստանալով իբրև արտասահման գինի:

Տեղական արդիւնաբերողները ծախում էին այդ գինին իւրաքանչիւր մեդրոն 1 ր. 20 կ. ուրեմն 800,000 մեդրոյից գոյանում էր 960,000 ռուբլ. իսկ վաճառականները որք տալու էին այդ գինին զանազան տոնաւ վաճառներ, ծախում էին 2 ռուբլին մինչև 2 ր.—50 կ. և 3 ռուբլ. Բացի գինուց Ղըզ լարը արդիւնաբերում էր 12,250,000 աստիճան խաղողի սպիրտ, որի արժէքն էր, տեղական գինով. 7 կոպ. աստիճանը հաշւած՝ 857,000 ռուբլ.: Այդ սպիրտը տարածվում էր մեծ մասը թերթեան և Ստաւրապոլի նաւահանգիստում, իսկ փոքր մասը Աստրախանում: Գումարելով զիտու և սպիրտի արժէքն, կը ստանանք մի նշանաւոր գումար 1,817,000 ռուբլ. որ և կազմում է պարզ ֆեոսը զվարցոց: Մշակների կրած ֆեոսը հասնում է մինչև 600,000 ռուբլ. յետագայ հաշուով որովհետև այգիի իւրաքանչիւր դեկտարինը մշակելու համար հարկաւորվում է, առ նուազն, տարեկը 200 ռուբլ. ուրեմն ամբողջ Ղըզարի այգիների համար, որոց տարածութիւնը հասնում է 3000 դեկտարինի, հարկաւոր է, 600,000 ռուբլ.: Բացի մշակներից նշանաւոր ֆեոս հանդիպեց զանազան արհեստաւորներին, չորեքանգիւս ընկերութիւններին և երկաթուղիներին: Սրան ամենքը յարաբերութիւն ունենին այգիների հետ: Իւրաքանչիւր տարի հարկաւորվում էր մինչև 18,000 տոնա կաւ, որի արժէքն էր, 6 ր. 25 կ. հաշուելով իւրաքանչիւր տարեկը, 132,500 ռուբլ.:

Համապարհական ծախք փճարում էր Ղըզ լարը իւրաքանչիւր տարի մինչև 2,000,000 ր.: Աւելացնելով այս թւերի վրա 40,000 ռուբլ. ակցիզն գումարը, որ ստանում էր տեղութիւնը Ղըզարից, կը ստանանք մի, յիսուի, նշանաւոր գումար 2,789,500 ռուբլ. որից կարելի է ելքակալել, թէ որքան մեծ է արդիւնաբերութեան հասած ֆեոսը, և քանի շարունակ տարիներ է հարկաւոր վերադարձնելու համար այդ նշանաւոր կորուստը:

ՆԱՄԱԿ ԽՈՒՄԱԳԻՐԻՆ

Թիֆլիս, յունիսի 17-ին

Պ. Խաբաբի: Բոլոր սրտից շնորհակալ եմ ձեզ այն համակրութեան համար, որ դուք ցոյց տուե-

ցիք մեր ունեցած խոսակցութեանը, մեր ընդհանուր հայրենիքի մէջ սկզբնական կրթութեան վերաբերութեամբ:

Հաստատ համոզված եմ թէ միայն այն ժամանակ քաղաքակրթութեան բարեբար ազդեցութիւնը կը տարածվի մեր երկրում, միայն այն ժամանակ հնարաւոր կը լինի՝ եթէ ոչ ժողովրդի կատարելաբար բարեկեցութիւնը, զոնէ առաջին քայլը դէպի այդ բարեկեցութիւնը, — երբ այս կամ այն լեզուի, այս ինչ կամ այն ինչ ուսումնարանների օգնութեամբ միջոց կը տրվի մեր երկրի ճշմարիտ ընդունակ մարդին՝ ծանօթանալ թէ քրիստոնէական վարդապետութեան, թէ եւրոպական գիտութեան իսկական լոյսի հետ: Աւելորդ կը լինէր այդտեղ պայացուցանել, թէ այնտեղ, ուր ամենից մաքուր լուսով է վառվում քրիստոնէի ջահը, ինչպէս Գերմանիայում և Անգլիայում, — այնտեղ և ամենից մաքուր, և իւր բարոյականութեամբ վառվէ ընտանեկան կենսաբար: Պէտք է կոյր լինել, այն ճշմարտութիւնը չը հասկանալու համար, թէ որտեղ աւելի հեշտ է լինում ծանօթանալ օտար լեզուներին, իսկ նոցա օգնութեամբ և այն ամենի հետ, որ բովանդակում է իր մէջ աշխարհը, բոլոր անցեալ դարերից ժառանգված և մշակված, թէ նիւթական, և թէ բարոյական կողմից, — այնտեղ և աւելի մատչելի է լինում մեզ բարեբաղի և լուսաւորել մեր գոյութիւնը:

Չը կան ոչինչ առանձնական նպատակներ, բայց միայն անկեղծ ցանկութիւնը իմ հայրենիքի մէջ մարդկեանց բարդաւոր տեսնելու՝ թելադրում է ինձ թէ իմ խօսքերը, թէ իմ վարժանքը:

Այս ինձ բաղաւոր կը համարեմ այն օրը, երբ կիմանամ որ ձեր բազմաթիւ, առատածեռն նութարատութիւններ ստացող, բայց վատ պահպան ուսումնարանները՝ որպէս հիմք իրանց կազմակերպութեան կը ստացան մի բարեկարգ ուսուցչական և մի նոր օրհայ, նա կը տայ ձեր ուսումնարաններին մի նոր օրհայ, նա կը միջնորդէ այն ծնողներին, որք շատ են և աւելի ուսումնարաններին, բայց փոխադարձապէս նրանցից շատ քիչ են ստանում...

Անշնչելի է իմ յիշողութիւնից այն տպաւորութիւնը որ արին ինձ վրա ձեր հայոց ուսումնարաններին մեծ մասը՝ երեխաների երեսներին վրա արտայայտվում է ուսման ծաւալը, եռանդուն ցանկութիւնը սովորել այն ամենը, որ բարի է և լաւ, — բայց դոքա փոխանակ նրանց աչքերին ներկայանում է միմիայն ուսումնարանական բնականութիւնների կետքը և անմաքրութիւնը: Այդ պիտով իրանց սրտի և ուղեղի զարգացման փոխանակ, նրանք փչացնում են միայն իրանց առողջութիւնը:

Վաղեմի Ժէլիսովսկի

ՆԱՄԱԿ ԿԱՌԻՑ

Յունիսի 10-ին

Ամիս 6-ին մի սարսափելի լուր հասաւ մեզ՝ մեր գումաւական Չաքաթլա քաղաքը յունիսի 5-ին գրեթէ ամբողջութեամբ ոչնչացրած է եղել հրդեհից: Հրդեհը սկսվել է հեռագրատանից և անցնելով քաղաքից վաճառանոցը, անխնայ ոչնչացրել է նրան 2 1/2 ժամ միջոցում: Գժեղաղութիւնը այն էր, որ այդ ժամանակ շատ սաստիկ քամի էր անում: Վաճառանոցում խանութները թուով 170 կը լինեն, որոնց մեծ մասը հայերին են պատկանում: Այդպէս վաճառանոցներից միայն 9 խանութները կարողացել են ապաստել իրանց ապրանքը կրակից, այն էլ մասամբ միայն:

Հրդեհը այն օր է պատահել, երբ մեր գաւառապետը, Չերնոմորեան երկրի նահանգապետի պաշտօնը ստացած լինելով, պատրաստվում էր թողնել Զաքաթլա: Այն օրը նրա մօտ շատ հիւրեր կային և մօտակա գիւղերից էլ եկած էին գիւղական հասարակութիւններին ներկայացուցիչները: Երբ օրհանգիստը հրաժարական անելու:

Բոլոր դրոժ դրած միջոցները հրդեհի տարածմանն առաջն առնելու խուր եղան՝ քամին սարսափելի էր և բացի սորանից Զաքաթլայի շինութիւններին մեծ մասը փայտեղ շինութիւններն են: Մի հայ երեկայ կրակի զոհ դարձաւ: Այժմ այդ ողորմելի քաղաքը թշուառ բնակիչների, իրանց բոլոր ունեւորները կորցրած լինելով, բացի իրանց վրա հազած չորերից ուրիշ ոչինչ աղաւառ չը լինելով, կարօտ են թէ տեղութեան, թէ մասնաւոր բարեգործութեան օգնութեան: Լեռնաբնակ գիւղացիները շատերին իրանց գիւղերն են տարել և պահում ու կերակրում են: Նրանց այնտեղ իրանց հաշուով Զաւայի էր և մեր գաւառապետի համար, չբեղ դրութեան մեջ եղած քաղաքը, որի մասին նա այդքան հոգսեր է ունեցել, այդ թշուառ դրութեան մէջ ընկած տեսնել... Նա ուղացրեց մի քանի օրով իր հեռանալը Զաքաթլայից, որ կարող

զանազ գոնէ մասամբ օգնել թշուառներին, ամենահարկաւոր կարգադրութիւններ անելով, թշուառների դրութիւնը թեթեւացնելու նպատակով: Նա գնալուց առաջ կազմեց մի մասնաժողով պ. կամ օրաւականի նախագահութեամբ, որ պէտք է նուիրատուութիւններ հաւաքէ և հոգայ բնակիչների ամենանհրաժեշտ պիտոյքների մասին: Պ. գաւառապետը հրաւիրեց լեռնաբնակներին, որքան նոցա հնարաւոր է, չը գրկի վնասված քաղաքացիներին իրանց հոգսերից:

Թշուառութիւնը մեծ է, աննկարագրելի է՝ աչքով տեսնողները հայել կարողանում են պատմել իրանց տեսած քաղաքի կործանման արատիւնը պատկերը, — ուրեմն գրչով ինչպէս կարող եմ ես ճշգրտութեամբ նկարագրել այդ մեծ տարաբաղդութիւնը:

Գ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Յունիսի 18-ին

Մի քանի տարի է որ Գանձակի յաջորդի փոփոխութեան հաջորդ ծանրակշիւ խնդիրների կարգն է անցել մեր տեղական հայոց հասարակութեան մէջ, բայց և այնպէս կարծես թէ մեր բարձրագոյն հոգեւոր ինքնակրթիւնը շատ չէ մտաւոր անարժեքութեան հերոսից, իսկ մեր խեղճ Գանձակ դեռ եւս յուսոյ և անյուսուցիչ պատերազմի մէջ է:

Յուսոյ փոքրագոյն կայծը սա է: Թիֆլիսի արժանահաւատ անձինք հաստատցնում են, որ սերբազան առաջնորդ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսը Սիւնոյի անդամ Գրիգոր վարդապետ Տէր-Աւետիքեանի հետ երկար աշխատութիւնից յետոյ, հաջիւ կարողացել են համոզել գերապատիւ Արիստակէս վարդապետ Սեդրակեանին ընդունել Գանձակի յաջորդութիւնը: Այժմ մնում է վեհապետ Հօր համաձայնութիւնը այդ մասին, որին պէտք է առաջարկէ այդ խնդիրը նորին սրբառնութիւնը:

Շատերը կարծում են որ սրբազան Հօր այդ գոչմանի առաջարկութիւնը անշուշտ ընդգրկելութիւն կը գտնի վեհապետի առաջ, նախ՝ որ հայր Արիստակէսը յայտնի է իւր բոլոր համակրական յատկութիւններով, որի նման մի խոհական, զարգացած յաջորդի վաղուց կարօտում էր Գանձակը: Երկրորդ, որ դա սրբազան Հօր առաջին առաջարկութիւնը պէտք է համարել Նորին վեհապետութեանը յաջորդական գործերում և իրաւամբ առաջնորդին համապատասխան փոխանորդների ընտրութիւնը նոյն իսկ առաջնորդին է ընկնում, որոնց հետ անմիջական յարաբերութիւն է տալ մի հիմնաւոր կապով, որովհետեւ տեղի չը և բաց ասուել այդ առաջարկութիւնը... Մենք շատ հիմնական տեղեկութիւններից գիտենք, որ Գրիգոր վարդապետը, երբեմն մեր Գանձակի յաջորդը, թէ և առ երես ձևաւորմէ, թէ ինչն բոլորովին կամ չունի վերստին մասնը Գանձակ յաջորդական պատճօնով, սակայն նորա կուսակցութեան զանազան հրահանգութիւններով գրեթէ լի է քաղաքը, և այդ կուսակցական դադարի պիտոյքները վերջին ժամանակները բաւական պատճառ է տուել երկպառակութիւնների և մինչև անգամ միմեանցից օտարացել է սերտ բարեկամներին և եղբայրներին... դեռ ևս ատեղութիւն սերմանող անձերի գոյութիւնը պահպանելու մասին, մեր Գանձակը շատ պաշտպաններ ունի... խեղճ հասարակութիւն...

Գանձակցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

Յունիսի 14-ին Թիֆլիսի գումարի նիստը չը կայացաւ, որովհետեւ ձայնաւորների բաւական բազմութիւն չը ներկայացաւ զանից: Նախագահը յայտնեց որ այս վերջին նիստ էր և ձայնաւորները արձակուրդ կունենան մինչև սեպտեմբեր ամիսը:

Ստացանք նուիրաբար պ. Սարգիս ֆիլոսոֆանցից, Թիֆլիսի Խոյի զուգում «Համառօտ Սոփեր» վերնագրով բանաստեղծութիւնների մի տեսարան: Ինքնիշխան է ընդ. տպարան, 1876 թ. Թիֆլիս: Գինը 30 կոպէկ է:

«Новое Время» լրագրում տպված է մի նամակ ԲԱՊԻՆԻՑ, որ պատմում է Պարսկաստանի Ռաշադաթում պատահած հայի և թուրքի արշակապետութեան գործը, բոլորովին այնպէս, ինչպէս

«Մշակի» մէջ էր նկարագրված երկու նամակներում: Այդ անցքի մասին մենք ստացած ենք և մի նամակ Բազմից:

Օրիորդ Ա. Բ. Զ. Ե. Ի. Ն. Ս. Ե. Թիֆլիսի թատրոնում յունիսի 14-ին տուած կօնցերաբ բաւական աջողութիւն ունեցաւ: Օրիորդը մեծ առաջադիմութիւններ է արել, թէ և դարձաւ պէտք է շատ աշխատէ, որ նրա ձայնը կարելի լինէր անուանել կատարական մշակված, Նրա ձայնի մէջ այն հազաւգիտ յատկութիւն կայ որ նա տիրապետում է անաղին ընդարձակութեան րեգիտութիւնը: Շնորհալի երգիչ օրիորդը երևում է իր մասնագիտութիւն է ընտրել ուսուցող երգեցողութիւնը, Նա անմասն կերպով երգեց Բ. Զ. Ե. Ի. Ն. Ս. Ե. «Мечта» (Die Rache) օպերայից մի երգ: Բայց մասնաւոր նա ցոյց տուեց իր ամբողջ տաղանդը Ս. Ե. Բ. Ե. «Ревизор» օպերայի մի կտորի մէջ: Ռուս հանդուցիտ երաժիշտ — հեղինակը, ինչպէս յայտնի է, վաղեմեան ուղղութեան պաշտօններից է հետեւողներից միմեան է, — և այդ օպերայի կտորը այդքան աջող երգելով, օրիորդ Բիւրուին հաստատեց մեր շատ անգամ մասնաւորապէս յայտնած կարծիքը, թէ օրիորդի ձայնը ստեղծված է վաղեմեան օպերաների համար: Մենք խորհուրդ կը տալինք օրիորդին թողնել ֆորստիանայի չիօպի երաժշտութիւնը և խոր կերպով ուսումնասիրել նախ Սերովի օպերաները, ժամանակով վաղեմեան օպերաներին անցնելու համար:

Թիֆլիսի առաջին բաժանման պոլիցէյմայստերին, պ. Նաուդեմիտի ջանքերին պարտական ենք որ այժմ պետական կարողանելով վարդապետը նշանակել է ամսական 75 ռուբլ. Այլ է քաւաղը րեւան այգին ջրելու համար, յանձն առնելով իր պոլիցէյմայի ծառայողներին պարտական անվարձ կատարել ամիս օր այգիի ջրելը: Ահա մի քանի օր է որ այգին ջրվում է 4 ժամից մինչև 6 կէսօրից յետոյ, և հասարակութիւնը կարող է վերջապէս գրանցել մեր միակ հրապարակական այգիում, առանց առաջիկայ պէս ստիպված լինել թողը կուլ տալու:

Թիֆլիսի գիմնազիայի դիրեկտոր պ. Մարկ օվ խնդրում է մեզ յայտնել, որ այս տարի Թիֆլիսի տղայոց գիմնազիայի հաստատութեան անունված հարցաքննութիւններին երեքարկեցան 18 աշակերտներ գիմնազիայի 8-օրը դաստիարակ և երեք մասնաւոր անձինք: Առաջիններից արժանացան հաստատութեան վկայագրի 16 աշակերտներ, այն է՝ Ալիսով Վիկտոր, Կիւրյան Միքայէլ, Արզումանիկ Գովհաննէս, Գանդիսով Վլադիմիր, Զալալով Արշակ, Կիւրյան Կոնստանտին, Կալաշով Սարգիս, Կիրիցով Միքայէլ, Մամիկոնով Համբարապետ, Մեքլեով Գէորգ, Միրզոէվ Գաբրիէլ, Նէժմանիկ Վլադիմիր, Սիմիսով Կոնստանտին, Ռաբաթով Գրիգոր, Շահմուրադով Մկրտիչ, և Եղիարարով Սոյուն, իսկ երկրորդներից Կարապաղաէվ Գովհաննէս և Թարսիսիւով Միսայակ, Բացի սորանցից աշակերտ Նէժմանիկ արժանացաւ ոսկեայ մէդալի, իսկ Կիրիցով և Գանդիսով — Նէմիւրովի արժանացաւ մեդալների: Ատեստատներ ստացաններից հինգ աշակերտներ ներկայացրած են մասկալարական խորհրդից որպէս կանդիդատներ համալսարաններում արժեքի ստիպելովներն ստանալու: — Իսկ միւր անաշխատ ուսումնարանում: Բացի սորանից ուսումնաւորացած հինգ աշակերտներին (Կիրիցովին, Կիւրյանին, Ալիսովին, Զալալովին և Ռաբաթովին) նշանակված է խորհրդից (այդ առարկայի վրա չըլանի պ. հոգաբարձուից նշանակված 200 ռուբլ. և 400 ր. երկու կօնցերաներով գիմնազիայի դիրեկտորից հաւաքված գումարից), որպէս օժանդակութիւն ծանապարհի ծախսի համար՝ իւրաքանչիւրին 60 ր.:

Շնորհակալութեամբ ստացանք Թիֆլիսի Խոյի վրացերէն աշխարհաբար լեզուով տպված աւետարանը: Այդ վրացեր տպագրված է պ. Մեքլեովի տպարանում: Ռեբեմի վրացիները մեզանից հայերից առաջադէմ են՝ նրանք ունեն արդէն կենդանի լեզուով տպված աւետարանը, իսկ մենք դեռ վեճում ենք այն բանի մասին, արդեօք ֆեոսաւար չի լինի սուրբ գրքի տպագրելու խոնջած, ժողովրդական լեզուով: Եւ եթէ տպագրվի էլ, երկի թարգմանված կը լինի «Արարատ» էջմիածնական ծանր, անհասկանալի, անմարտի, անճշմարիտ, միւսած աշխարհաբար: Վրացերէն աւետարանի գիրքը նշանակված է բաւական է ծանր, այն է 20 կ.:

Մեզ հաղորդում են ԱԳԱՎԱՔԱՎԻՑ հեռեկալ լուրերը՝ Վրինչէ այժմ աւաղակների խմբերը Քորթիսայէլի առաջնորդութեամբ լինուորական վարչութիւնը չէ կարող ջարդել: Այստեղ անդադրելով եկած անձրեւները վերջին ժամանակ բաւական վրնաս տուեցին բոյսերին: — Սուտ են թէ Բօրձու Արարատի քաղաքին շինվող ճանապարհի վրա բանող մշակները շատ դժգոհ են գաւառապետից և նրա ծառայողներից, այդ վերջինների գոյա հետ վարմունքի պատճառով: Սուտ են թէ մշակներին տուած մուծողը շատ անբաւականացուցիչ է, այնպէս որ խեղճերը օրերով քաղցած են մնում:

ԱԳԱՎԱՔԱՎԻՑ մեզ գրում են որ այս տարի այդտեղ և չըլաններում այգիների բաւական ֆեոսակներ ցորեղի պատճառով: Յունիս ամիսն էլ սկսվեցաւ, բայց շատ տեղ խաղողի որթերը կանգնած են այն դրութեան մէջ, ինչպէս փետրվար ամսում: Խաղողը այս տարի երեւի շատ սակաւ կը լինի:

Մեզ գրում են ԿԱՐՁԱՎԱՔԱՎԻՑ գիւղից, որ մայիսի 30-ին անձրեւի ժամանակ կայծալը գաղկել է մի 5 տարեկան երեխային և սպանել է նրան:

վարութեան պաշտօնատան վրայ յարձակելով՝ ուստիական սպանել են։ Կռիւր բաւական մեծանալով, Գամասկոսի կուսակալը զօրք և ուղարկել և հազիւ կարողացել է հանդարտեցնել խռովութիւնը։ Օղեան Գրիգոր էֆէնդին, որ հասարակական շինութիւնների խորհրդական պաշտօնեայ է, նորերումս աւելի մի բարձր աստիճան էլ ստացաւ։ Սուլթանից, այն է պալիսայի տիպոցը, և յունիսի 10-ին կառավարութեան կողմից իրան տուած շոգենաւի վրա ուղեւորվեցաւ Եւրոպայ։ Թիւրքաց լրագրիւններից մի քանիս կարծում են որ Օղեան էֆէնդին օգտաւորութեան համար Եւրոպայ է գնացել։ Բայց ուրիշ կողմից լուրում է, թէ Օղեան էֆէնդին ամենեւին հիւանդ չէ և իւր թէ նա ուղարկվեցաւ Եւրոպա պաշտօնական մի յանձնարարութեամբ։ Ասում են որ նա պէտք է գնայ Ֆրանսիա, այնտեղից Գերմանիա և վերջապէս պիտի Ս. Պետերբուրգ անցնէ։ — Հաղորդում են թէ Փոքր-Ասիայի այլ և այլ տեղերում պատահում են բարձրագոյն անցքեր, որոնց զոհ միշտ քրիստոնէականք են լինում։ — Կիպրոս կղզու վրա կեցող Ամերիկայի հիւպատոսը նորերումս մի յունական նաւի միջոցով ուղարկել է Նիւ-Իորքի թանգարանը 100-ի չափ անուակ զանազան հնութիւններով լի, որոնց տարիներով ինքն էր ժողովում յիշակ կղզու վրա։ Ասում են որ այդ հնութիւնների մէջ կան խիստ հին և թանգազին առարկաներ։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Ստրասբուրգ, յունիսի 15

Այս օրերս վերին Հռենոսի Գեօլոգիական ընկերութեան ժողովը (կոնգրէս) աւելիով եղաւ Բադեն-Բադենի մէջ։ Սաստիկ փոխվել է այդ քաղաքը, Բիւնդերը ի հարկէ նոյնքան գեղեցիկ է մնացել, ինչպէս և առաջ, բայց ըստ էության անուանված խաղը գերմանական կայսերական տէրութեան հրամանով վերցրած լինելուց յետոյ, էլ չը կայ այն չքեղութիւնը, այն առաջվայ կեանքը... այդ պատճառով բոլորը՝ թէ բնակարանները, թէ ասհատակ կենական պիտուքները շատ աւելի էժան են այժմ, քան թէ առաջվայ ժամանակներում։ Բադեն-Բադեն դարձել է մի համառոտ, փոքրիկ գերմանական քաղաք, — այն ինչ լուրջ և խաղի գոյութեան ժամանակ չալ լօնդօնի, փարիզի, Բերլինի, Ս. Պետերբուրգի և Վիեննայի արիստոկրատների և demi-monde անուանված հասարակութեան ամարանաց էր լինում... Բուլեւարի աւերող, քանդող խաղը, որ պատճառ եղաւ շատ կարողութիւնների անանկանալու, կողքին դքսութեան կերպարանային միանալուց յետոյ՝ արգելիվեցաւ։ Առհասարակ ամբողջ Գերմանիայում այդ խաղը այժմ արգելված է, և նրան դեռ համբերում են երեք տէրութիւնները՝ Շվեյցարիան (Սակսոնի մէջ), Բելգիան (Սպա քաղաքում) և Մոնակոյի փոքրիկ դքսութիւնը։ Բուլեւար խաղը այնքան աւերող, քանդող է, այնքան անգամ պատճառ է տուել յանցանքների և անձնապատկերների իջնալվանքին, որ և այն քաղաքներում, որտեղ դա թիւյ է տուած, քաղաքի ընդհանրին միշտ արգելված է լինում մասնակցել խաղերին։ Մասամբ կեանքի պակասութիւնը Բադեն-Բադենի մէջ, իմ այդտեղ անցած երկու օրվայ ընթացքում, զույգ է և այն պատճառով էր երեւում, որ երկու օրն էլ որ մենք այդտեղ մնացինք՝ անդադար անձրեւում էր։ Գեօլոգիական ժողովը բազմաթիւ չէր։ Նստից և պարապմունքներից յետոյ, ընդհանուր ճաշ էր, այնպէս որ չը նայելով անյաջող եղանակին, էլ ժամանակը շատ ուրախ անցկացաւ։ Գերմանիայի պրոֆէսորներից շատերը եկան այդտեղ իրանց ամուսնիւններով։ Ես աւելի ունեցայ նոր ծանօթութիւններ կապել զանազան միւնիստրիւնների հետ և նոյնպէս պատահեցի մի քանի հին ծանօթների, մասնաւոր չայլընդոյն։

Այս վերջին չաբաթի անընդհատ անձրեւները առանց հետանալի չը մնացին։ Բոլորն ինք կրկին ակիւրից դուրս է եկել։ Հռենոսը, ասում են, երեկ աւելի բարձր էր, քան թէ որ և ինչ ժամանակ եղած է 1855 թականից։ Այստեղ, Ստրասբուրգում, դեռ ոչինչ չէ նկատվում։

Այս օրերս կարգավոր մի հետաքրքիր լուր գերմանական լրագրիւններում, շտապում եմ հաղորդել նրան ընթերցողներին։

Մինչև որ հիւսիսային Ամերիկայի միացեալ նահանգները և Անգլիան տարիներով վիճարանում էին կանանց իրաւունքների հարցի մասին, առանց մի որ և է վճռողական հետևանքի հասնել կարողանալու, — ամերիկական Չիլի հանրապետութիւնը

վճռեց կանանց նոյն իրաւունքները չորհել, ինչ որ ունեն բոլոր քաղաքացիների, այսինքն՝ կառավարութեան հարցերում և ընդհանուր ձայնատուութեան գործի մէջ ճանաչել նրանց անմիջական մասնակցութեան իրաւունքը։ Այդ իրաւունքը կը վայելէ տղամարդկանց հաւասար ամեն մի կին, որ կարգաւ ու զրել գիտէ և հասել է որոշ հասակին։ Շատ հետաքրքիր է, եթէ հաստատվի այդ լուրը...

Ա. Արծրունի

ԻՍԼԱՄ ԼՈՒՐԵՐ

Լրագրիւնները հաղորդում են, որ ժանտախտը Բադենի մէջ այժմ բոլորովին անհետացաւ։ Բժիշկներից ոմանք կարծում են, որ այդ ժանտախտ անուանված հիւանդութիւնը մի տեսակ մահաբեր տենդ էր։

Գանի մի չաբաթ օրանց առաջ, ինչպէս հաղորդում է «Journal de St. Petersburg» լրագրիւրը Դրէզդէնի մէջ գումարվեցաւ մարմինն և րի աջ ու ման կուսակիցների գերմանական ժողովը։ Այդ ընկերութիւնը հետզհետ ընդարձակվում է Գերմանիայում, հաշուում է արդէն բազմաթիւ կուսակիցներ և ունի իր ձեռքում երեք լրագրիւններ որք պաշտպանում են մարմիններ այրելու հարցի անհրաժեշտութիւնը։ Բայց լեթէ Դրէզդէնի վերջին ժողովը շատ բազմաթիւ չէր, — ընդ ամենը մօտ 500 անդամ ներկայ էին նստերին, — այդ այն պատճառով է, որ գերմանական տէրութիւնը դեռ չէ համակրում այդ գաղափարին։ Մարմինների այրելու ընկերութեան կուսակիցները չեն պահանջում որ տէրութիւնը խոհեմ ընդունէ նրանց միտքը, բայց խնդրում են միայն որ արվի նրանց կատարեալ ազատութեան տարածել իրանց գաղափարները։ Ընկերութիւնը յոյս ունի որ ժամանակի ընթացքով հնգհետէ կը բազմանան այդ նշանաւոր բարոյական և առողջապահական վերանորոգութեան կուսակիցները։ Ընկերութիւնը վճռել է հիմնել դարձեալ մի նոր լրագիր իր գաղափարները ժողովրդի մէջ տարածելու համար և ժողովը դիմել է տէրութեանը խնդրելով, որ գտնէ կառավարութեան կողմից չարգելվի այրել այն անձանց մարմինները, որք իրանց մասինց առաջ իրանք են խնդրում չը թողնել նրանց գետնի մէջ...

Յունիսի 18-ին օրերը Բիւլեւարին և կրկին մի կոնցերտ տուեց Թիֆլիսի ամասային թատրոնում։ Լուսն էր որ երկրորդ կոնցերտից յետոյ օրերը թողել է մեր քաղաքը և վերադարձել է կրկին Ս. Պետերբուրգ։

Յունիսի 12-ին սկսվեցան Թիֆլիսի ծխական ուսումնարաններում տարեկան հարցաքննութիւնները, նախագահութեամբ թէմական վարանայի և աշակերտների ու աշակերտուհիների ժողովների ներկայութեամբ։ Չը նայելով ուսուցիչների շատ աննշան վարձատրութեան (30 կոպէկ դասատու), պէտք է խոստովանել որ նորա աշխատել են շատ բարեխղճաբար կատարել իրանց պաշտօնը, այնպէս որ ամենք զոհ մնացին երեխաների ցոյց տուած առաջադիմութիւնից։ Ցանկալի է որ մեր դպրոցական կառավարութիւնը ուղարկութիւն դարձնէր հայ ծխական ուսուցիչներին անվիթիք դրութիւնը բարձրագույն վրա։ Առհասարակ մեր ամբողջ կողմէ կան հայ ծխական դպրոցներին ժողովուրդը բաւական փող է նուիրում, բայց եկեղեցական գումարները կառավարված լինելով քահանաներից և երեցիփոխաներից, ուսուցիչները շատ ողորմելի ուժիկ են ստանում, իսկ ուր են գտնում փողերը՝ յայտնի չէ... Վերջապէս երբ կը լինի որ ժողովուրդը իր ձեռքը կը վերցնէ եկեղեցական գումարների անտեսութեան հակադրութիւնը, կը նշանակէ օրինաւոր ուժիկի քահանաներին, որով նորա իրանց ընտանիքներով կարողանային բաւականաշաւ և եկեղեցական գումարները չը յափշտակել, երբ կը լինի վերջապէս որ ժողովուրդը հասկանայ թէ այլ ճանապարհ չը կայ ժողովրդական դպրոցների սխառմը բարեկարգելու, երբ կը լինի որ մենք հասկանալով թէ ժողովրդի կրթութեան հիմքը բարեկարգված տարրական դպրոցներն են... Գահանների ձեռքից եկեղեցական գումարները վեր առնել, ինքները կառավարեցէ, քահանաների թիւը պակասեցէ, նրանց հաստատ ամական ուժիկ տուեցէ, ծխական վարձատրեալներին ապահովեցէ, — Հարկաւոր է որ քահանաները, ժողովուրդական հոգ և ուրակ աշխուրդ, աւելի կարեւոր ունենան ժողովրդից, ծուրից, քան թէ կայսրուպոստներից։ Դորա մէջն է միայն ձեր ուսումնարանական կազմակերպութեան փրկութիւնը։ Մինչև որ այդ անհեղ, ձեր ուսումնարանները երբեք առաջ գնայ չեն կարող... Եթէ այդ անհեղ, աւելի լաւ է՝ փակեցէ ձեր բոլոր ուսումնարանները... այդ անվիթիք, խայտառակ դրութեան մէջ նրանց գոյութիւնը անպարզիւն է։

Յունիսի 27-ին, կիրակի օրը Թիֆլիսի ամասային թատրոնի պալատի մի արվի կօնցերտ 4 բաժանման մէջ, յօգուտ Ն. Վ. Պետրօվսկու, թատրոնական օրկեստրի և հայ սիրողների խմբի մասնակցութեամբ։ Կը ներկայացվի «Որ արակիւս պէտք է պատկառ», Մօլիերից թարգմանած պիէսան։

Մինք ստացանք Սիմֆէրօպօլից մի յօգված ուսանողի լեզու և ծրարի մէջն էլ 5 բուրդ։ Բօգվածի հեղինակը խնդրում է մեզ թարգմանել իր յօգվածը հայերէն լեզուով և տպել «Մշակ» մէջ։ Իսկ հինգ բուրդն էլ ուղարկում է որպէս տարեկան վճար «Մշակ» համար, — բայց եթէ չենք տպի նրա յօգվածը, պ. հեղինակը խնդրում է վերադարձնել իրան 5 բուրդն էլ... Ուրիշն պարտք կը ստանայ «Մշակ» միայն իր յօգվածի համար և ոչ թէ առհասարակ մեր լրագրի մէջ տպված նիւթերի համար։ Այդ տեսակ անձոնի, բխմամբ պայմաններ մի լրագրին կարելի է միայն պատահել հայոց հասարակութեան մէջ... Այդ տեսակ պայմաններին մենք համաձայնվել չենք կարող և յետ երբ դարձնում յօգվածն էլ, 5 բուրդն էլ... Պարտք չէ մտածում որքան անբաղաւաճարի և կոպիտ է առհասարակ այդ տեսակ առաջարկութիւնը և բացի սորանից ստիպում է մեզ իր յօգվածն ու հինգ բուրդը վերադարձնելով փօստի ծախսն էլ վճարել...

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՐԱՐԱՅԱԿԱՆ ԴՐՊՈՑ ԵՆ ԾՆԴԴԱՆՈՑ, ՎՆՋԱՅԻ ՎԵՐԱՆՈՐԸ ԾՆԴԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԿԱՆ ԵՎ ԶԻՆԵՐԿԱՆ ԿԱՆԱՆԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ԾՆԴԱԿԱՆՆԵՐԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПРОДАЮТСЯ ДРОЖКИ. СОЛО-ЛАКИ. СТАРЫЙ Д. ПИТОВА. ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԴՐՈՇԿԱՆ ՍՈԼՈ-ԼԱԿՈՒՄ, պ. ֆիոտէյի հին տանը։ 3 (3)

ՊԱՐՍՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐԷՏ քաղաքի Արամեան դպրոցի Հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է մի վարժապետ նոյն դպրոցում դասատուութեան համար ուսուց լեզուից, թուարանութիւնից և աշխարհագրութիւնից։ Ծարաթական կուսինայ 20 դաս, իւրաքանչիւրն 1 1/2 ժամ, ամեն մէկ առարկայից դասերի թիւը կորոշէ դպրոցի տեսչութիւնը։ Բոճիկի և պայմանների մասին դիմել «Մշակ» խմբագրատունը, կամ Շալիմովի քարվանսարայում պ. Ա. Մեքէ-Ազարեանցի կանտորը։

Թիֆլիսից գրում գտնուող ցանկացողները կարող են թղթակցութիւն ունենալ ուղղակի դպրոցի Հոգաբարձութեան հետ Դարէժ քաղաքում և իւրեանց պայմանները առաջարկել։ 4 (5)

Համար հիւանդանոցում, բացի հասարակաց զահլիճներից, որտեղ ծննդականները ապրուստի և բժշկութեան համար վճարում են 50 կոպէկ օրը, իսկ չքաւորները ձրիապէս են պահվում և բժշկվում, — կան նաև առանձին գաղտնի սենեակներ, 30 մինչև 50 բուրդ ամսական վճարով։

Հիւանդ կանանց ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, խորհրդի և դեղի համար 30 կոպէկ վճարով։ Աղքատները ձրիապէս։

Ամեն օր, 8 ժամից մինչև 9 1/2 առաւօտեան, — դօկտոր Արտեմիէյ, 9 1/2 ժամից մինչև 11 ժամ՝ առաւօտեան, — դօկտոր Անանով։

Երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը, 11 ժամից առաւօտեան մինչև 12 ժամ, — դօկտոր Ալեքսանդր և դօկտոր Կապպիէյ։

Չորեքշաբթի օրերը, 12 ժամից կէսօրի կօնտուրացիա դօկտորների Բէմբերա, Ալեքսանդր, Անանով և Արտեմիէյ։

ՄԱՆԿԱՍՏՈՒՄ առաջարկում են ԴԱՍԵՐ՝ մեղեկարի, զանազան առարկաների, և նոր լեզուների, նմանապէս հայոց։ Պատրաստում են երեխայոց ամենայն միջնակարգ ուսումնարանների համար, թէ օրորդական և թէ տղայոց։

Հասցեն Մանգլիսուսում՝ Կօնստանդուպի տուն, բօշաշի դէմ ուղէմ։ 3 (4)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից ոտանաւորով գրած փոքրիկ գրքիկ այս վերնագրով։ «Համառոտ Սօփերը հայերենաց գործքիկ վրա», աշխատանքիւն Սարգիս վարժապետ ֆիլոլոգիայի Նոր-Բայազդցու։ Կինն է 30 կոպ. գումարով առնողներին զեւոմն կը լինի։ Կը գտնուվի պ. պ. Զեֆրանցիանցի և Վարդանանցի գրալատանոցներում։

Ցանկացողները կարող են դիմել և հեղինակին այս հասցեով։ В г. Новобаязетъ. Саркисъ Филологъ.

ԱՄԵՆԱՀԱՍՏԱՆ ՄԻՋՈՑ

ՓՈՌԲ ԵՆ ՄԵՄ ՄԿՆԵՐ, ԽՈՒՐԴԵՐ ԵՆ ՄԻՋԱՆԵՐ ՈՉԶԱՅՆԵՆՈՒՐ ԻՍՏ ԳՈՒՏՄԱՆ ԲԻՄԻՔՈՍ ՊԵՇԵՑ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՏԱՆ ՀԱՅՌԱՅՐԻՉ

Որ մի քանի արտասահմանեան պալատներից արտադրութիւններ ունի։

Պատաւ ունեւ առաջարկել թէ հասարակութեան, թէ պ. պ. վաճառականներին ինձանից հնարած ամանաւոր և մեծ ներդրութիւն ունեցող միջոցներ՝ մինի, խուրդներ և աման տեսակ միջոցներ, ինչպէս օրինակ սև ուսած (տարական) ցոյց, միջին, բաղինջ, լու և այլն, ունեցնելու համար։ Յիշակ միջոցներ, որք իմ գիտեան են և ինձանից պատրաստված են, ստացան կատարեալ հաւանութիւն և յայտնի են ամբողջ Եւրոպայում, որի համար և ունեւ վկայակցիւն։

Այդ միջոցները արժանապատիւ Մօլիերի լրագրար-վիտանան հանդիսւում 1872 թ.ին մեծ արծաթեայ մեդալի և Վիեննայի աշխարհահանդիսում 1873 թ. առաջադիմութեան համար մեդալի (Fortschritts-Medaille)։

ՀԱՌԱՐԱՐ ԵՐԱՇԽԱՐԻ ԵՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀԱՍՏԱՆ ԵՆԴՈՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՀԱՄԱՐ՝

Մեծ քանակութեամբ առնողներին զիջումն կը լինի։

ԳՆԵՐԸ՝

Մի երկ և խուրդների զէմ գողը մի սրուակի համար 1 ր. 50 կոպ.։ Փոշին սև ուսածների, ցոյցի միջոցների և լուերի զէմ 1 բուրդ։ Սորա հետ հարկուտ է առնել և գուտապէս փոքրիկ մեքենաներ իւրաքանչիւրը 60 կոպ.։

Հեղուկ բաղինջների զէմ մի սրուակ 1 ր.։

Այդ միջոցը ունի անուշ հոտ, լիժելի չէ անում և յանկարծակի է ներգործում, որի համար կրախաւոր է զիլուտը Դէպօ։

Հատուտ միջոց ԿՈՇԵՐԻ և կաշու կոշտութիւնների զէմ, մի սրուակ 60 կոպ.։

Գիտաւոր զէպ ԹԵՖԼԻՍՏՈՒՄ պ. ԼԱՆԿՈՒՐ մեղիկային մաղաղիւում, Դիօրցովի փողոցում, Արծրունու տանը, ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍՏՈՒՄ պ. ՍԵԴԱԼԻ մօտ, իսկ ՍՏԱՎՐՈՊՈԼԻՍ պ. ԿՈՒՐԻԼՉԵՆԿՈՒ մօտ։

Օտարաբաղաւաճայիները թող բարեհաճեն ճանապարհի ծախսը վճարել յիշակ միջոցները ուղարկելու համար։ Կարող են թէ փողով, թէ փօստի մարկաներով։ 21 (50)